

РОЗДІЛ 9.

ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

Чернікова Катерина Володимирівна

здобувач вищої освіти факультету міжнародних відносин і журналістики

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна***Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна**

старший викладач кафедри управління соціальними комунікаціями

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ЖУРНАЛІСТИКА ПІД ЧАС ВІЙНИ. ЯК ЖУРНАЛІСТАМ ПРАЦЮВАТИ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Війна завжди є викликом для журналістики, яка грає ключову роль у поширенні інформації та формуванні світової думки. Умови бойових дій ставлять перед журналістами особливі завдання та ризики, але в той же час надають їм важливу місію у світлі загальної інформаційної необхідності. Важко переоцінити значення ролі журналіста під час війни. Журналісти володіють здатністю висвітлювати конкретні випадки військових злочинів і гуманітарних катастроф, привертаючи увагу світової спільноти. Війна, що триває в Україні, передусім характеризується напруженою інформаційною боротьбою. Так само, як солдат на передовій, військовий кореспондент використовує силу слова як свою основну зброю [1].

Важливо зазначити, що і українська армія, і наші ЗМІ не були готові до повномасштабного вторгнення. Відтак, військовим журналістам довелося набувати досвіду та знань з перших вуст. З 24 лютого 2022 року український уряд запровадив військову цензуру, що ставить під сумнів етичні та професійні принципи журналістики. Цензура полягає в тому, що керівництво країни вибірково контролює потоки інформації та забезпечує безпеку журналістів. Деякі стандарти журналістики військового часу становлять небезпеку для життя та здоров'я самих журналістів та інших, а деякі можуть загрожувати національній безпеці. Наприклад, у бойових діях критерії «балансу думок» або «різних точок зору» практично неможливі. Окрім того, що вони не можуть бути виконані, вони також можуть становити пряму загрозу національній цілісності. Ризикувати життям чи здоров'ям заради

«правильної» історії – це ненормально.

Слід пам'ятати, що противник отримує більшу частину розвідувальної інформації з відкритих джерел: публікацій, коментарів і дописів у ЗМІ, тому несе більшу відповідальність за наслідки. Тепер має бути більше двох-трьох джерел для перевірки. Публікації, які взагалі не потребують перевірок, це офіційні дані Генштабу, Міноборони та інших держорганів. У всіх інших випадках необхідно чітко розуміти, чи не матиме матеріал негативних наслідків і не завдасть шкоди певним групам людей. Зовсім недавно це називали упередженням, то тепер це необхідність [1].

Експерти сьогодні кажуть, що всі домовленості щодо діяльності преси під час війни, які були прийняті раніше, є неактуальними хоча б тому, що світ ще не знає масштабів протистояння двох найбільших країн Європи з використанням різних видів зброї. Попередні зони війни в Іраку, Лівії чи навіть Сирії не мають нічого спільного з формулюванням повних протоколів безпеки щодо того, як діяти на передовій у найбільшій країні Європи. З березня 2022 року Міноборони України видало наказ щодо впорядкування роботи журналістів під час воєнного стану. Він пояснює, що можна і чого не можна робити, як працювати з військовими та як військові працюють з журналістами, а знімати та розмовляти суворо заборонено. У разі виявлення порушень прес-перепустки анулюються. Однак цей документ не дає гарантій безпеки та пояснень, тому спробуємо їх визначити [2].

Полювання на журналістів з метою отримання таємних даних і подальшого їх використання в негативних цілях є першочерговим завданням спецпідрозділів і ворожих структур. Зберігати інформацію на кількох надійних носіях і перевіреному сховищі, подбати про їх правильне розташування, використовувати складні паролі для шифрування даних і переконайтеся, що двофакторна автентифікація ввімкнена – правила, які повинні пам'ятати всі працівники ЗМІ. Якщо журналіст перебуває поблизу передової або відчуває ризик, йому слід використовувати псевдонім і сторінку, відмінні від його особистого облікового запису.

Обов'язково одягати засоби захисту. Вони потрібні навіть у відносно мирних районах і ворожих районах. Це не лише збереже життя та здоров'я, але й допоможе уникнути непорозумінь із місцевими жителями. Наклейки «Преса», атестаційні картки та сертифікати відрізняють журналіста від «дерергшника». Слід зазначити, що бронжилети та шоломи мають бути спеціального синього кольору, який призначений для журналістів [2].

Потрібно мати при собі повний пакет документів, щоб ніхто не сплутав журналіста зі шпигуном, з собою необхідно мати при документи з усіма можливими засвідченнями. Є думка, що ліцензії від збройних сил буде достатньо, це не завжди так. Деякі бійці не знають, як виглядають журналісти, і не могли їх сприйняти, тому зйомку та роботу доводилося проводити з дозволу начальника ОВА чи іншого державного органу. Військові повинні

РОЗДІЛ 9.

ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

стежити за тим, щоб результати роботи журналістів не створювали їм неприємностей і проблем [3].

На такій роботі дуже важко залишатися емоційно стабільним. Часто доводиться бачити смерть людей, а інколи доводиться сповіщати родичів про смерть члена родини. Коли соціально значущий матеріал суперечить особистому досвіду, важливо знайти межі. Потрібно обговорювати з редакторами те, що бачать і відчувають журналісти. Це допоможе їм розвантажити і в деяких випадках опиратися на майбутній матеріал. Журналісти повинні зберігати об'єктивність у своїй роботі, уникаючи спотворення фактів або приховування інформації. Це особливо важливо в умовах війни, коли інформація може викликати серйозні наслідки. Потрібно витратити час на те, щоб перевірити інформацію та користуватися надійними джерелами. У військових конфліктах дуже легко стати об'єктом пропаганди, тому важливо бути обережним та критичним до отриманої інформації [3].

Отримання дозволу ЗСУ на роботу в зоні бойових дій не означає автоматично, що вони будуть нести пряму відповідальність перед працівниками ЗМІ. Тому потрібно просто слухатися та виконувати всі їхні вказівки та не нервувати, не бути емоційними та агресивними у спілкуванні з ними. Журналісти повинні бути готові працювати в екстремальних умовах, таких як обстріли, повені, харчові нестатки. Вони повинні мати необхідне обладнання для роботи в умовах, які можуть бути непередбачуваними [4].

Отже, слід відмітити велику відповідальність журналістів перед суспільством та їхню ключову роль у формуванні об'єктивного світогляду. Їхня робота може визначати рух подій, впливати на глобальну свідомість та сприяти зміцненню світового порозуміння. Таким чином, уміння працювати в умовах війни стає не лише професійною задачею, але і моральною місією для журналістів у сучасному світі. Робота в екстремальних умовах вимагає від журналістів гнучкості та високого рівня професіоналізму. Здатність пристосовуватися до непередбачуваних обставин та збереження високих етичних стандартів роблять їх невід'ємною частиною інформаційного простору в умовах військового конфлікту.

Список використаних джерел:

- [1] Безпекове питання: як працювати журналістам під час війни?. PRESSA. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/bezpekove-pitannya-yak-praczuuvati-zhurnalistam-pid-chas-vijni/>.
- [2] Гарантії захисту журналістів в умовах воєнних дій. Правозахисна група «СІЧ». URL: <https://sich-pravo.org/garantii-zahystu-zhurnalistiv-ta-chleniv-yihnih-simej-v-umovah-voenyh-dij/>.
- [3] Медіа під час війни: Мирослава Гонгадзе про самоцензуру, марафон та відкритість. Суспільне культура. URL: <https://suspline.media/487876-media-pid-cas-vijni-mirolava-gongadze-pro-samocenzuru-marafon-ta-vidkritist/>.
- [4] Як журналістам працювати на війні. 15 порад про підготовку, поведінку, комунікацію та блокпости. Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/community/article/198566/2022-04-24-yak-zhurnalistam-pratsyuvaty-na-viyni-15-porad-pro-pidgotovku-povedinku-komunikatsiyu-ta-blokpasty/>.